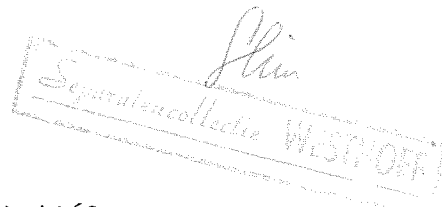

Leeuwen, C.G. v. - 1962 -

EXCURSIE-RAPPORT

Provincie: Friesland

Datum : juli 1962

Gemeente : Ameland

Waarnemers: Chr.G.v.Leeuwen

Terrein : kooi-Oerd stuifdijk

P.J. Schroevers

Ligging en ontstaanswijze.

De oostpunt van het eiland, gerekend vanaf de gordel der Kooiduinen, bestond oorspronkelijk uit een kale, voor de Noordzee bereikbare zandvlakte waarop zich vele kleine en aan de zijde van de Waddenzee ook enkele grotere duincilandjes hadden gevormd. Het grootste van deze duincomplexen noemt men Oerderduinen of 't Oerd. Door de aanleg van een stuifdijk langs het Noordzeestrand kwam een verbinding tot stand tussen de Buurderduinen en het Oerd. In aansluiting hierop vond langs de noordkant van de stuifdijk duinvorming plaats. In het oostelijk deel van deze strook is, tussen twee duinenrijen, een vallei ontstaan (+ paal 19-21). Het gebied ten zuiden van de dijk, het Nieuwlandsrijd, werd afgesloten t.o.v. de directe invloed van de Noordzee. Hierdoor werd in de eerste plaats de geomorfologische structuur van dit gebied gefixeerd, terwijl er tevens uit de Waddenzee afkomstig slib werd afgezet.

Landschap en plantengroei

Het oorspronkelijke stuifdijkkarakter is langs de Zuidrand min of meer behouden gebleven. Langs de voet, die de grens vormt met 't Nieuwlandsrijd, loopt een zandpad. Aan de andere zijde der oorspronkelijke dijk is een schelpenpad aangelegd. Ten Noorden hiervan vinden we een langgestrekte vallei. Dan volgt een duinrichel, sterk met duindoorns begroeid, welke tenslotte overgaat in een terrein met levendige duinvorming.

In de droge serie valt in de eerste plaats op de uitgestrektheid van het *Agropyretum boreoatlanticum*, welke tesamen met het *Elymeto-Ammophiletum typicum* de duintjes op het brede strand doet ontstaan. Landschappelijk is het terrein zeer fraai; uit geologisch oogpunt bovendien zeer belangwekkend, omdat het alle

stadia

v. Leeuwen, C.G. - 1962

stadia van deze ontwikkeling te zien geeft. Kenmerkende soorten in dit gebied aangetroffen, zijn : biestandegras (*Agropyron junceum*), helm (*Ammophila arenaria*), zandhaver (*Elymus arenarius*), zeemelkdistel (*Sonchus arvensis* var. *maritimus*), helmvezelkop (*Inocybe ammophila*) en zeeraket (*Cakile maritima*).

In de duinen, die de overgang vormen naar de begrenzing der vallei, wordt 't Elymeto-Ammophiletum festucetosum rubrae, de zwenkgrasrijke subassociatie van de helmgemeenschap gevonden, vermengd met gemeenschappen van rustiger duinen. Naast 't zwenkgras (*Festuca rubra* ssp. *dumetorum*) vinden we hier zandblauwtje (*Jasione montana*), hondsviooltje (*Viola canina*), buntgras (*Corynephorus canescens*), kruipend struisgras (*Agrostis canina*), thrincia (*Leontodon nudicaulis*), zandzegge (*Carex arenaria*), zandhoornbloem (*Cerastium semidecandrum*), schapengras (*Festuca ovina*), vleugeltjesbloem (*Polygala vulgaris*), fakkelgras (*Koeleria albescens*), vergeetmijnietje (*Myosotis collina*), zanddoddegras (*Phleum arenarium*), duinsterretje (*Tortula ruraliformis*) en paardenbloem (*Taraxacum* cf. *rubicundum*). Meestal vinden we deze soorten echter onder het duindoornstruweel, dat al snel opslaat en grote oppervlakken in beslag neemt. Ook de ratelpopulier (*Populus tremula*) werd hierin aangetroffen, vaak als opvallend mooie waaiboom. De vegetaties van deze zone zijn wegenstijdgebrek helaas vrij oppervlakkig bekeken.

Meer aandacht is besteed aan meso- en hygroserie. De eerste geeft ons een fraai beeld van de gemeenschap van strandduizendguldenkruid en knopige vetmuur, waarin aangetroffen werden: strandduizendguldenkruid (*Centaurium vulgare*), knopig vetmuur (*Sagina nodosa* ssp. *moniliforme*), waterrus (*Juncus articulatus*), thrincia (*Leontodon autumnalis*), dwergzegge (*Carex serotina* ssp. *pulchella*) en ronde rus (*Juncus gerardi*). De hygroserie vertoont veel verwantschap met die van de valleien van andere Amelandse duingebieden. Riet (*Phragmites communis*) bepaalt het aspect, maar wordt overgroeid door kruipwilg (*Salix repens*) en op de bodem door puntmos (*Acrocladium cuspidatum*). Dit gaat gepaard met een sterke ontwikkeling van moeraswalstro (*Galium palustre*), waterrus (*Juncus articulatus*), egelboterbloem (*Ranunculus flammula*) en waternavel (*Hydrocotyle vulgaris*).

De aanwezigheid van heen (*Scirpus maritimus*) doet vermoeden, dat de vegetatie uit een *Scirpetum maritimi* is ontstaan. Het ontwikkelt zich wellicht in de richting van een wilgenbroekbos. Grauwe wilg (*Salix cinerea*) slaat er inderdaad op. Plaatselijk werden in deze vegetatie veel fioringras (*Agrostis stolonifera*), gewone zegge (*Carex nigra*), watermunt (*Mentha aquatica*) en andere planten van tijdelijk geïnundeerd gebied gevonden. Dit wijst op schommeling in het waterpeil. Naast dit vegetatiebeeld, karakteristiek voor het centrum der vallei dient de rand apart besproken te worden, samen met het oostelijk deel der vallei. Al domineert daar meestal het riet, zodat fisiognomisch op het eerste gezicht weinig differentiatie te ontdekken valt; toch blijken er duidelijke verschillen te zijn. Zo is in het oostelijk deel van de vallei de tweehoofdige rus (*Juncus anseps*) een belangrijke soort, terwijl plaatselijk diens plaats ingenomen wordt door knopbies (*Schoenus nigricans*), zilverschoon (*Potentilla anserina*) en waternavel (*Hydrocotyle vulgaris*). Hoogstwaarschijnlijk is dit beeld verwant aan dat van de vegetaties van tweekoppige rus, die we langs de gehele vallei aantreffen. Daar werden genoteerd: melkkruid (*Glaux maritimus*), levermos, (*Pellia fabbroniana*), noordse rus (*Juncus balticus*), zeegroene zegge (*Carex flacca*), knopbies (*Schoenus nigricans*), ronde rus (*Juncus gerardi*), blauwe zegge (*Carex panicea*), zilte zegge (*Carex distans*) en waterpunge (*Samolus valerandi*).

Alhoewel deze soorten nergens vegetatievormend optraden moeten zij geacht worden als fragmenten van vegetaties zoals die in de Lange Duinen nog aangetroffen worden (zie rapport).

De opslag van struiken in deze vegetaties bestond niet uit wilgen, doch uit duindoorns. Ook de hondsroos (*Rosa canina*) kwam hierin voor. In de kruidlaag waren op deze plaatsen ook *Convolvulalia*-soorten van het duindoornstruweel te vinden, zoals bitterzoet (*Solanum dulcamara*), haagwinde (*Calystegia sepium*) en akkerdistel (*Cirsium arvense*). Het is merkwaardig, dat de kensoorten van de knopbiesgemeenschap *parnassia* (*Parnassia palustris*), *sturmia* (*Liparis loeselii*) en vleeskleurige orchis (*Orchis incarnata*), alléén in deze bossages werden aangetroffen, samen met begeleiders blauwe zegge (*Carex panicea*), dwergzegge (*Carex serotina pulchella*) en zeegroene zegge (*Carex flacca*).

Ook

Ook moerasbasterdwederik (*Epilobium palustre*) trad hier regelmatig op alsmede een aantal soorten uit het Calthion, vogelwikke (*Vicia cracca*), kale jonker (*Cirsium palustre*) en rolklaver (*Lotus uliginosus*). In de kruidlaag domineerde meestal het duinriet (*Calamagrostis epigeios*). Het beeld toont ons een ontwikkeling, speciaal langs de randen der vallei, van een begroeiing van gestrekte zegge en ronde rus, via de knopbiesgemeenschap naar een duindoornstruweel met Molinioninvloeden. Addertong (*Ophioglossum vulgatum*) is niet aangetroffen, had echter verwacht kunnen worden.

Conclusie:

De duinvallei is interessant vanwege de tussenpositie tussen de valleien der Lange Duinen en de vochtige struwelen van het Nieuwlandsrijd. Daarnaast is het stuifgebied met duinvorming door biestarwegras uit wetenschappelijk oogpunt zeer de moeite waard.